

PROIZVODNJA DOMAĆE MLJEKARSKE OPREME

Prije II. Svjetskog rata tadašnje mljekare u Hrvatskoj bile su opskrbljene samo uvoznom opremom, počam od najsitnije pa do većih mljekarskih strojeva. U našoj zemlji proizvodile su se tada samo mljekarske kante (današnja tvornica emajliranog posuđa Celje), no i dobar dio kanta uvezio se iz inozemstva.

Poznato je, da su naše mljekare zbog ratnog pustošenja stradale. Nestalo je zgrada, a pogotovo opreme.

Odmah poslije Oslobođenja počele su se naše mljekare obnavljati, te se već god. 1947. osjeća sve veći nedostatak slabog kapaciteta kod naših mljekara, jer ima malo zgrada, a još manje mljekarske opreme. Sjećam se još nekih mljekara u Hrvatskoj, koje su još god. 1946. i 1947., u nestašici mljekarskih kanta, sabirale mlijeko od proizvođača i dopremale mlijeko u drvenim buradima. Ni s drugom mljekarskom opremom nije bilo ništa bolje: uvezena predratna oprema već je dotrajala, a za rata bila je dobrim dijelom uništena i razvučena. Poslije rata prvih godina nije se ništa uvezilo, a ni domaća oprema nije se proizvodila. U takvim prilikama počeli su god. 1947—1951. naši mjerodavni faktori proizvoditi pojedinu mljekarsku opremu u Beogradu, u tvornici »Proleter« u Zagrebu, u tvornicama »Ivan Šikić«, pa u »Jedinstvu«, u Celju tvornici emajliranog posuđa i još nekim drugima.

Sva ta proizvedena oprema (osim kanta u Celju s patentnim poklopcem) nije potpuno odgovarala ni po izboru tipa, a ni po kvaliteti izradbe i materijala.

O tim nedostacima bilo je dosad dosta diskusija, pa i pisanja, a ja želim ovdje istaknuti, da su naše mljekare i s takovom opremom dobrahno dopunile i proširile svoje kapacitete, te izvršile svoju važnu i korisnu ulogu u našem mljekarstvu.

Poslije god. 1949. započete su veće akcije oko izgradnje naših mljekara u cijeloj zemlji. Ovdje ističemo UNICEF, pa lokalne ustanove na terenu. Ta akcija nije prestala ni danas, dapače se sve više i više širi.

Zbog decentralizacije u našoj privredi god. 1952. doskoro se prestala proizvoditi daljnja mljekarska oprema, i možemo slobodno reći, da se više i ne proizvodi, a tempo izgradnje novih mljekara sve se više pojačava. Koliko je meni poznato, samo do konca mjeseca svibnja o. g. bit će dovršeno u našoj zemlji oko 25 manjih i većih mljekara, za koje nije dosad osigurana oprema ni iz domaćih izvora ni iz uvoza, a da i ne govorimo o potrebama već postojećih mljekara, koje trebaju mljekarsku opremu dopuniti i obnoviti. Nalazimo se dakle u sasvim nepovoljnom položaju, jer u jednu ruku planiramo i gradimo nove mljekarske pogone, a u drugu ruku za proizvodnju mljekarske opreme nitko se i ne brine. Dosad je o tome pisano i diskutirano na raznim sastancima, no praktički nije učinjeno ništa osim malih izuzetaka (proizveden je stroj za pranje boca).

Zbog takove kritične situacije u mljekarskoj opremi došli smo u takovo stanje, da pojedina mljekarska poduzeća i zadruge, pa trgovačka poduzeća, koja se bave nabavom i prodajom te opreme, obijaju vrata pojedinih većih mljekarskih poduzeća ili tvornica, koje su opremu proizvodile, te traže razne predmete, da bar donekle podmire svoje potrebe.

Da ovu kritičnu situaciju još više osvijetlim, navest ću ovo: Sve mljekare u zemlji oskudijevaju u mljekarskim kantama za sabiranje i transport mlijeka. Samo moje poduzeće trebalo bi u ovoj godini 5—8.000 kanta, a mogli smo zaključiti ugovor za cijelu godinu za svega 1.000 kom. kanta, i to uz takove ogradne klauzule, da je pitanje, hoćemo li dobiti i to. Poznavajući prilike naših mljekara u zemlji mislim, da se ne ću zabuniti, ako ustvrdim, da bi za potrebe našeg mljekarstva samo u ovoj godini trebalo bar 50.000 kom. transportnih mljekarskih kanta. Moram nažalost konstatirati, da jedino tvornica u Celju može proizvoditi kante dobre kvalitete. Kapacitet te tvornice nije dovoljan da proizvede dovoljno kanta za sve mljekare u zemlji, i kada bi radila cijelu godinu bez zastoja. Ta tvornica ima češće prekide u proizvodnji kanta preko godine, jer nema dosta materijala za izradu. Da bude još teža situacija, događa se i to: prošle godine tvornica u Celju nije proizvela dovoljno mljekarskih kanta za potrebe naših mljekara, jer nije imala dosta materijala, a ipak je izvozila mljekarske kante u inozemstvo. Da li će se to dogoditi ove godine, ne znam, ali koliko sam informiran, bit će da hoće. Vjerojatno je, da će se za izvozne kante naći materijala, a za kritične domaće potrebe ne. Ne znam, koliko je pri tom poslu zainteresirano samo proizvodno poduzeće, no sigurno je, da je veća dobit poduzeća, ako proizvodi kante za izvoz, nego za domaće tržište.

U ovakvoj situaciji, ako se odmah ništa ne učini, mljekare ne će u ovoj godini moći otkupljivati sve raspoloživo mlijeko, ili će ga otkupljivati djelomično u sadašnjim dotrajalim i nehigijenskim kantama (s velikim transportnim kalom), a budu li htjele sve mlijeko otkupiti, morat će se ponovo pomoći drvenim buradima.

U ništa boljoj situaciji naše mljekare ne stoje ni s ostalom mljekarskom opremom, kao što su na pr. centrifuge za istraživanje mlijeka, pasteri, cjedila za mlijeko, kantice za proizvođače, baseni za mlijeko, predgrijači, dogotovljači za maslac, hladionici za mlijeko, mali parni i ekonomični kotlovi za paru i pogon, sita za mlijeko, sirni kotlovi, ručne sisaljke za vodu, dozrjevači za vrhnje, praktične preše za sir, mljekomjeri, praktične i ekonomične sušionice za kazein, razna mliječna armatura od nezardivog materijala, sitni uređaji za sirarstvo i maslarstvo, kompletni uređaji za proizvodnju topljenog sira, jogurta i t. d.

Sve su ovo uređaji, za koje mogu naši mljekarski stručnjaci odabrati tipove, kakve treba dati u proizvodnju, da ih projektiraju naši stručnjaci, i da ih proizvedu poduzeća naše mašinske industrije.

Po mojem mišljenju trebat će i nadalje uvoziti neko vrijeme još samo separatore i rashladne uređaje većeg kapaciteta, pa pločaste pastere. Druge sve mljekarske strojeve i uređaje može proizvoditi i naša industrija.

Institut za mlekarstvo FNRJ u Beogradu sazvaio je na početku ove godine sastanak u zajednici s Industrijskom komorom i s predstavnicima poduzeća naše mašinogradnje, pa s predstavnicima svih većih mljekara u zemlji. Svrha ovog sastanka bila je, da predstavnici mljekarstva iznesu svoje potrebe, a mašinogradnja da se upozna s tim potrebama i da se vidi, što sve može proizvesti (»Mljekarstvo« br. 3).

Nakon ovog savjetovanja u siječnju o. g., a na temelju iznesenih prijedloga Institut za mlekarstvo u Beogradu imenovao je komisiju mljekarskih i mašinskih stručnjaka od naših naučnih ustanova i većih mljekarskih poduzeća. Ova je komisija na svojim sjednicama u dva dana razmotrila opće probleme, koji

se odnose na proizvodnju domaće mljekarske preme. Nadalje se pretreslo pojedinačno svaki primjerak dosad proizvedene opreme, uočilo njihove nedostatke i dale potrebne sugestije, da se uklone u budućoj proizvodnji. Također su razmotreni tipovi proizvedene opreme, date su sugestije da li su dobri ili ne, da li da se takav tip stroja i dalje proizvodi ili da se sasvim odbaci i uzme drugi bolji i suvremeniji.

Slijedeći zadatak te komisije bit će, da pregleda sve dosad dovršene projekte, pa da dade o njima svoje mišljenje, kao što ga je dala za već proizvedenu opremu.

Nakon svega, a na temelju popisa potreba, koje posjeduje Institut za mlekarkstvo, započeli bi se pregovori s pojedinim poduzećima naše mašinogradnje, da se realizira proizvodnja nove mljekarske opreme.

Otkako je prestala proizvodnja mljekarske opreme god. 1952. ovo je prvi konkretniji pokušaj, da se to važno pitanje bar krene sa svoje mrtve točke.

Način, kojim je pošao naš Institut, držim da je pravilan, jer ćemo dobiti opremu, koja će odgovarati potrebama našeg mljekarstva, s obzirom na tip i na materijal, od kojeg se oprema izrađuje, pa i na samu kvalitetu izrade. Ova su tri elementa u tom radu najvažnija, i treba im ubuduće obraćati naročitu pažnju.

Put, kojim je pošao naš Institut, iako je dobar, počeo je s velikim zakašnjenjem, a i sad je dosta spor, pa se bojim, da će praktično i vremenski kasno pomoći našim mljekarima još ove godine; taj će se rad praktički osjetiti tek iduće godine, a to je s obzirom na kritičnu situaciju prilično kasno. Mislim, da bi se trebalo latiti bržih i konkretnih mjera, kako bi se kritično stanje u ovoj godini što više ublažilo, jer se u cijelosti i ne može tako brzo riješiti. Te bi mjere bile:

1. Institut za mlekarkstvo u Beogradu trebao bi odmah sazvati ponovnu stručnu komisiju, da ona izabere najnužniju mljekarsku opremu, koju bi trebalo proizvesti u ovoj godini, te da se prema primjedbama komisije otpočne proizvoditi odmah. Istodobno trebalo bi pozvati i poduzeća, koja su tu opremu dosad proizvodila, te im saopćiti primjedbe komisije, te ugovarati i proizvoditi opremu prema dobivenim uputama.

2. Pomoći poduzeću u Celju, da nabavi potrebni materijal za proizvodnju mljekarskih kanta, i da te kante što prije počne proizvoditi. Izvoz proizvedenih kanta trebalo bi zabraniti bar dotle, dok se donekle ne ublaži domaća oskudica. Paralelno trebalo bi izviditi, da li je poduzeće »Proleter« u Beogradu voljno i da li može i dalje proizvoditi mljekarsku opremu, koju je dosad proizvodilo, ali prema sugestijama komisije, a ako jest, onda i to poduzeće uklopiti u proizvodnju mljekarske opreme.

3. Institut treba da što prije oživotvori zaključak posljednje mljekarske konferencije u Beogradu, a taj je, da se osnuje mljekarski servis u Beogradu i po republikama, jer smatramo, da će to tijelo u zajednici s Institutom i s drugim svim zainteresiranim strankama najbolje riješiti te zadatke.

Mjere treba da budu brze i efikasne, pa ako se poradi po iznesenim sugestijama, mljekara će doći prije do kvalitetne mljekarske opreme, a time će se omogućiti još ove godine normalniji rad mljekarskih poduzeća.